

Zhytomyr Ivan Franko State University Journal.
Philological Sciences. Vol. 1 (99)

Вісник Житомирського державного
університету імені Івана Франка.
Філологічні науки. Вип. 1 (99)

ISSN (Print): 2663-7642
ISSN (Online): 2707-4463

УДК 821.162.1'04.09-1 Лесьмян
DOI 10.35433/philology.1(99).2023.114-128

САМОДІЄТЬСЯ СВІТ – САМОДІЄТЬСЯ СЛОВО: НЕОЛОГІЗМИ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ ПОЕЗІЇ БОЛЕСЛАВА ЛЕСЬМ'ЯНА

Т. І. Павлінчук*

У статті досліджено особливості перекладу неологізмів у творчості польського поета Болеслава Лесьмяна українською мовою. Переклад поезії Б. Лесьмяна різними мовами викликає труднощі у зв'язку з наявністю численних авторських неологізмів, що спонукає перекладача до ретельного аналізу особливостей авторського словотворення та вироблення власної стратегії відтворення неологізмів у мові перекладу. Вивчення досвіду перекладачів творчості поета італійською, англійською та іншими мовами допомагає дослідникові літератури систематизувати та врахувати труднощі, що постають під час вибору відповідної лексеми чи творення неологізму. Завдяки ознайомленню зі світоглядом митця, стилем його письма, особливостями творення й уживання неологізмів в оригінальних текстах, зроблено висновки щодо утворення й функціонування нових слів у текстах перекладу. Перекладачка поезії Б. Лесьмяна українською Маріанна Кіяновська використала увесь спектр можливостей українського словотворення та актуальних продуктивних формантів для творення неологізмів й відображення стилю письма поета. У статті наведено приклади зі збірки вибраних поезій "Ангели" й проаналізовано специфіку появи в перекладах українських неологізмів, які належать до різних частин мови: іменників, прикметників, дієслів, займенників, числівників, прислівників та ін. Спорідненість мов дає змогу скористатися словотворчими засобами вихідної мови, здійснити перенесення польської лексеми на український ґрунт, а також утворити нове слово за аналогією до тих, що вже існують, навіть за умови втрати формантом своєї продуктивності. Досліджено способи словотвору, вплив змісту оригінального тексту й оригінальних авторських неологізмів на стратегію перекладача та вибір слова, роль художніх засобів, фразеологізмів та аналогій у процесі появи нового слова.

Ключові слова: Болеслав Лесьмян, авторський неологізм, словотвір, переклад, поезія.

NEOLOGISMS IN UKRAINIAN TRANSLATIONS OF BOLESŁAW LEŚMIAN POETRY

Pavlinchuk T. I.

The article deals with peculiarities of translations of neologisms of the Polish poet Bolesław Leśmian's works into Ukrainian. Translation of Bolesław Leśmian's poetry into different languages

* кандидат філологічних наук,
перекладач
pav_tetiana@ukr.net
ORCID: 0000-0002-2182-9294

meets difficulties due to the fact, that a lot of author's neologisms appear in it and motivate translator to thoroughly analyze the peculiarities of author's derivation and make their own strategy of neologisms' reproduction in the language of translation. Study of experience of translators this poet's works into Italian, English and other languages helps literature researcher to systematize and accommodate difficulties which appear on the way of choosing the corresponding lexeme or making up a neologism. Due to familiarization with the artist's worldview, the style of his writing, features of making up neologisms and utilizing them in the original texts, conclusions about making up and functioning of the new words in the texts of translation have been formulated. The translator of B. Leśmian's poetry into Ukrainian Marianna Kiianovska utilized all spectrums of possibilities of Ukrainian derivation and actual productive formants in order to make up neologisms and reproduce the style of poet's writing. The examples from the book of selected poems "Angels" have been given in the article and the peculiarities of appearing of Ukrainian neologisms belonging to different parts of speech (nouns, pronouns, verbs, adjectives, numerals, adverbs) have been analyzed. The similarity of both Ukrainian and Polish languages allows to take advantage of the derivations formants of source language to transfer Polish lexemes to Ukrainian speaking field and to make up new words, which are analogous to existing, even on condition that formant loses its productivity. The ways of derivation, impact of the idea of original texts and original author's neologisms on the translator's strategy and word selection, the role of tropes, idioms and analogies in the process of new words appearing have been researched.

Keywords: Bolesław Leśmian, author's neologism, derivation, translation, poetry.

Постановка проблеми. Переклад іншомовної літературної спадщини має особливе значення у взаємозв'язку двох культур, про що не раз висловлювалися перекладачі-практики: "Перекладач, який отримав повноваження посередника між культурами, дістає право обирати між засобами цього посередництва. Постава відкритості на іншого, проголошена представниками сучасної онтологічної герменевтики, в практиці літературного перекладу неухильно веде до зіткнення, а відтак дифузії мов і культур, провадить до діалогу, порозуміння і синтезу. Створюються також необхідні умови для самопізнання: пізнання себе на тлі, в контексті іншого, прагнення дошукатися власних джерел (на прикладі підвищеної уваги до етимології), на рівні цих джерел прокласти міст між своєю культурою та культурою, яка надає до перекладу свої твори" [9: 73].

Переклад художніх творів є неабияким викликом для перекладачів, а якщо йдеться про творчість польського поета, прозаїка, літературного критика Болеслава Лесьмяна (1877–1937), то цей виклик зафіксовано багатьма перекладачами, котрі намагалися передати поетичний

світ Лесьмяна іншими мовами. Цей поет знаний своїм оригінальним світоглядом, поетичним стилем, несподіваною образністю, чуттєвістю, особливою присутністю у світі й відчуттям цієї присутності як життя, що твориться й діється зараз, тут-і-тепер, діється й одразу ословлюється. Він надавав великої ваги ритмові й римі і зафіксував свої думки в теоретичних розвідках. А ще знайдемо в його творчості величезний фольклорний пласт, український вплив та особливу пристрасть до творення неологізмів, які в польському літературознавстві отримали свою назву –.

Про непросту роботу перекладача творчості Лесьмяна говорить перекладачка його поезії італійською мовою Франческа Фратангело, наводячи висловлювання польських письменників про спроби тлумачити творчість Лесьмяна іншими мовами. Ф. Фратангело також аналізує дотеперішні переклади поезії Лесьмяна італійською мовою, зосереджуючись на труднощах перекладу зі слов'янської мови на романську, що пов'язано з браком відповідних мовних засобів у цільовій мові (як-от певних засобів словотвору), браком лексичних відповідників, які б пов'язувалися з

певним поняттям, та проблемністю перекладу авторських неологізмів [13]. Ділячись власним досвідом роботи над перекладами поезії Болеслава Лесьмяна українською, Маріанна Кіяновська стверджує, що "...аби добре перекласти Лесьмяна, не можна займатися чимось інше – цей поет вимагає повного занурення. Раніше мені завжди вдавалося переключатися з одних перекладів на інші, але тільки не з Лесьмяном, якого не дарма вважають майже неперекладним поетом. Я ним займаюсь уже 12 років, але якщо вийти за межі поля його текстів, відволікшись на щось інше, назад дуже важко повернутись" [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Надзвичайно детальні дослідження перекладів творів Б. Лесьмяна різними мовами й із погляду різних аспектів здійснює Марта Казьмерчак. Вона вивчає античні алюзії в поезії поета та її перекладах східнослов'янськими мовами [14], досліджує "ню-йоркського" Лесьмяна й стратегії, до яких удався автор англійських перекладів [16]. "Чи існує рецепт на іншомовного Лесьмяна?" – запитує авторка досліджень, не обминаючи своєю увагою українські, білоруські й російські переклади [15]. Обширна праця М. Казьмерчак позначає найсуттєвіші особливості почерку й стилю Б. Лесьмяна: лексичне наповнення творів, неологізми, поетичність, міфотворчість тощо. Науковець звертає увагу на перекладацькі знахідки й фіксує помилки, досить розгорнуто позначаючи труднощі перекладу творів Лесьмяна різними мовами.

Дослідники поезії Лесьмяна вивчали також потребу в появі нових слів у його поетичній спадщині: "Функція поетичних неологізмів-епіфаній полягає в тому, що вони увічнюють те, що проминає, і навіть надають леткій дійсності природи статусу універсального тривання. Бо ж суперечність між тим, що існує, та тим, що не існує, є виключно штучною конструкцією інтелекту. У світі, який

ми пізнаємо інтуїтивно, ці два різні стани переходять один в один, тією самою мірою беручи участь у процесі життя. Тому словотворення Лесьмяна розширює світ до засвітів – за межі розумового пізнання, доповнюючи те, що інтуїтивне. Така творча позиція веде за собою аналітично-інтерпретаційну вимогу аналогічності, пов'язану і з рецепцією самого твору, і з "невловністю" потойбіччя (потенційних станів дійсності), яке викликають поетичні неологізми, визначаючи обшири, яких не можна вербалізувати одночасно" [18: 113].

Чи ж українські митці, які, перекладаючи твори Лесьмяна, працюють у полі слов'янських мов, теж відчувають брак симетричності мовних систем? І як їм удається опанувати такий матеріал? Поезію Лесьмяна перекладали Ю. Бедрик, В. Боровий, В. Дмитрук, І. Качуровський, В. Коптілов, Д. Павличко та ін. Найбільш послідовну й цілісну колекцію перекладів зібрано під обкладинками книг вибраних віршів "Садбожий спалахненець" (видавництво "Дух і Літера", 2018) та "Ангели" ("Дух і Літера", 2019) у перекладі Маріанни Кіяновської. Якщо візьмемо до уваги хоч би лексичний склад творів, то в невеличкій за обсягом збірці перекладів Лесьмяна "Садбожий спалахненець" (а це понад 30 поезій) налічуємо близько 800 лесьмянїзмів, тобто неологізмів, "перевинайдених" українською [5].

"Мої переклади Лесьмяна, – говорить М. Кіяновська, – це робота з майбутньою українською мовою. Цієї мови нині ще не існує. Я уявляю собі майбутню українську мову, в якій будуть ці слова. Я не просто перекладаю і придумую слова. Я намагаюся, щоб це були не штучні неологізми, щоб їх за певних обставин підхопили люди. Вони мають бути природними. І дуже багато людей кажуть про мої неологізми: це слово вже було. Ні, не було – вони просто природно звучать, наприклад "допів" і "відпів" (адже є "напів"), "наснагання"

(бо є "наснага" і "натхнення", та й "надихання" теж є)" [5].

Мета нашого дослідження – простежити наявність неологізмів в українських перекладах поезії Болеслава Лесьмяна на прикладі збірки вибраних віршів "Ангели", виявити принципи й особливості їх творення, дослідити причини й доцільність появи саме таких лексичних форм, вивчити смислове навантаження лексем, їхній вплив на зміст художнього твору й сприяння творенню відповідної образної системи, а також відстежити взаємозв'язок між українськими неологізмами в текстах перекладу та неологізмами Б. Лесьмяна. Цікавитиме нас функціонування нового слова в мові художнього твору, його роль, його практична функція. Задля мети цього дослідження зупинимось виключно на лексичному складі поетичних творів, а саме на авторських неологізмах, обминаючи інші аспекти перекладу та інші переваги роботи перекладача. У межах однієї статті не вдасться опрацювати всі наявні в збірці новотвори, тож звернемося до вибору тих лексем, що найяскравіше вписуються в авторський задум і надаються для ілюстративного матеріалу.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У книгу українських перекладів поезії Б. Лесьмяна "Ангели" увійшли твори з різних його поетичних збірок: "Sad rozstajny" (1912), "Łąka" (1920), "Narójsienisty" (1936). Літературні критики одноставно звертають увагу на труднощі перекладу творів Лесьмяна у зв'язку з особливим світоглядом поета, неперекладністю його лексичних та образних новотворів, парадоксальним поетичним світоглядом – творенням дійсності, якої, з одного боку, не існує, з іншого – її можна уявити. Зокрема, Анна Пілішевська зазначає, що "...всі його неологізми чи оригінальні фразеологічні одиниці сприймаються як пізнавальні комунікативні акти, що реалізуються радше в індивідуальному (Лесьмяновому), ніж загальному вимірі"

[18: 105]. Специфіку авторської лексики Б. Лесьмяна досліджує також Каміла Термінська, звертаючи увагу на те, що дієслівні неологізми неномінальні, науковець акцентує значення, яке вони можуть "удавати", а також простежує ряд іменників, які можуть утворювати, наприклад, дієслово: bławatek – bławatkować, człowiek – człowieczyć, dola – przedolić, mgła – omglic, rozemglic, nicość – roznicestwić, znicestwić, nanicestwić się [21].

Аналіз поетичних перекладів Б. Лесьмяна українською мовою на лексичному рівні та з погляду появи в них нових слів виявив, що неологізмами в перекладах М. Кіяновської можуть бути всі повнозначні частини мови та їхні форми: іменник (примусівець, безжаль, впророчення), прикметник (забезсмертні, безвідпірна, сонкий, мерехтінні), прислівник (наго, дотишно, колісно, всевишньо), займенник (щокожні), числівник (двієчко), дієслово (сріберіти, примертвити, взлотогривить, розрунити) та дієприкметник як особлива дієслівна форма (вквітлий, знесусвітнені). Спостерігаючи способи словотворення, помічаємо, що використано морфологічні й неморфологічні способи словотвору, серед яких префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, безафіксний, основоскладання, морфолого-синтаксичний, лексико-семантичний. Далі ми простежимо, за допомогою яких засобів утворено неологізми за кожною представленою частиною мови, виявимо смислове навантаження нової лексеми, її роль у тексті. Вивчаючи авторські неологізми, звернемося також до аналізу функціонально-семантичних полів дериваційних форм, позначимо зв'язки й відношення, що постають завдяки тим чи іншим дериваційним афіксам.

Виявлені іменники-неологізми найчастіше утворено суфіксальним способом:

суфікси -інь, -ість: яскрінь, вечірність, перевитість, сріберність, срібність, ніщотність. Іменники із суфіксами -інь, -ість можуть виражати значення узагальненої ознаки, властивості, абстрактного поняття в єдності з коренями прикметників, які позначають конкретні ознаки або властивості предметів;

суфікси -енн(я): намарення, впророчення (віддієслівні іменники зі словотвірним значенням узагальненої дії або продукту дії, найбільш наближені до дієслів, що викликано особливістю стилю поета);

суфікс -иськ: продимиська (значення збільшеності з відтінком згрубілості);

суфікси -ець, -ник: примусівець, покмітливець, вимисливець, манівцяльник (виконують функцію діяча чи семантичну функцію особи як виконавця певної дії, позначають людей за родом діяльності). "Во któż mnie kochać potrafi zgadliwiej, / Niżli – ja sama? Któż baśń o pieszczocie / Spelni?.. " [4: 70] / "Хто краще мене вголубить – покмітливець, вимисливець – / Аніж я сама? Хто – пестоц предивний, казку / Справдить, звершить?" [4: 71]. Суфікс -ець здебільшого приєднується до дієслів конкретної фізичної дії [1: 8]. За цією словотвірною моделлю, характерною для української мови, утворює неологізми й М. Кіяновська: "покмітити" – "покмітливець", "вимислити" – "вимисливець";

суфікс -к-: лялька-бентежка. Тут звернімо увагу, що новотвір "бентежка" акцентує не лише ознаку, а й дію, виконувану суб'єктом.

Префіксально-суфіксальним способом утворено іменник безсвіття, безафіксним – можуть, рахман, префіксальним – співказка (частина "спів" має значення спільності). Визначаючи спосіб словотвору лексеми безжаль, варто звернутися до дослідників оригінальної творчості Б. Лесьмяна. Зокрема, Ева Олькушнік вважає слова на зразок bezbrak, bezbyt, bezcel, bezczas, bezczyn, bezświat, bezrobota, bezszum

безпосереднім поєднанням прийменника з іменником, а не безафіксним чи префіксально-суфіксальним способом словотвору. Це пов'язано з тим, що неологізми утворено не від наявних досі в мові одиниць, щоб не заперечувати новотвором попереднє поняття, а створити нове, яке співіснувало б з ним на тих самих правах [17: 153].

Дериватологія невід'ємно пов'язана зі стилістикою, бо ж новоутворені слова завдяки словотворчим афіксам або набутому новому значенню додають лексемі нового смислового відтінку, емоційно забарвлюють її, свідчать про авторське ставлення до предмета мовлення. Із цього погляду варто відзначити особливі перекладацькі знахідки на шляху творення неологізмів: а) синекдоха: уживання слова в однині замість властивої йому множини ("пестоц", "любоц"); б) жаргонізми ("посмішка либом"); в) конверсія ("шкереберть", "намарні" у значенні іменника, "напризволяці" як прикметник); г) порушення граматичної форми (лексеми "зірми" вжито у невластивій граматичній формі О. в. мн.); г) оксюморон: "понадміра недовмирання": "W ciemnościach – w radościach – na granicy łkania / Mdlalo od nadmiaru niedoumierania" [4: 82] / "В темряві – радо-радо чи на межі ридання / Мліло від понадміри в мості недовмирання" [4: 83].

Польські дослідники творчості Лесьмяна звернули також увагу на різні словотвірні форми, що походять від слова з семантикою сну. Міхал Гловінський серед таких новотворів згадує лексеми śniarz, śnisko, przyśniwek, wśnić się [11: 92]. Помічаємо нові слова з мотивувальною лексемою "сон" і в перекладах М. Кіяновської: "сненний", "сонкий".

Щодо творення прикметників, то в аналізованих перекладах можна виявити такі способи словотвору й дериваційні афікси:

Префіксально-суфіксальний спосіб: бездосвідні (дні), безстерний, безвідпірна, безхотінні. Префікс без- є

одним із найпродуктивніших прийменників-префіксів, а у випадку творчості Лесьмяна він виявляється придатним ще й у зв'язку з тим, що поет надзвичайно часто вживає слова зі значенням неповноти, нестачі, браку, відсутності. У словах бездиханні, безхотінні, безвідпірна префікс без- заперечує ознаку твірного слова. Неологізм безхотінні, що постає на місці польського *bez wytchnienia*, органічно утворюється за аналогією до наявних в українській мові слів із такою словотвірною моделлю: "А що ще вони роблять? – Лежать: бездиханні та безхотінні" [4: 89]. Подібно утворено лексему "безвідпірна" (*bezoporna*). У польській мові є слова *opór*, *oporny*, словники фіксують також вираз *bez oporu* ("піддатись комусь без опору"), [22: 715], натомість *bezoporna* – це авторський неологізм. Із наявного в цільовій мові матеріалу ("опір", "без опору") утворено український неологізм.

Префікси за-: забезсмертні (зі значенням "більше, ніж потрібно").

Суфікс -ущ-: черпущий (рот). Суфікс -ущ- має значення "дуже", виявляє ознаку за характером зовнішньої дії, нахил до чогось, значення збільшеності й згрубілості ознаки (як "цілющий", "завидющий", "значущий", "невмирущий").

Суфікс -к-: сонкий. Цей засіб словотвору використано на позначення особи за певною схильністю до дії, стану та інших ознак предметів (як "боязкий", "говіркий").

Б. Лесьмян порушував логіку деривації, нетипові способи творення прикметника від наявного вже прислівника помічаємо також в українських перекладах: зненацький, напризволяща. Вдячним прийомом є формування складних слів від прикметників: незнано-щедротні, неявно-правдивий, ясносущі, пухнастоперий: "W niebie – drobnych obłoków napuszysty wyścig!" [4: 94] / "Гін пухнастоперий в небі хмар перистих!" [4: 95].

Прислівники утворено переважно суфіксальним способом:

Суфікс -о: наго (клекоче), безрослинно, виспівно, колісно. Щодо творення цих прислівників та прислівників позадеревно й дозабутньо можемо висувати лише гіпотези, орієнтуючись не на мотивувальне слово, якого фактично може не бути, а на ймовірність існування новотвору саме з таким сенсом. Авторка перекладу вдається до неологізму, щоб по-новому передати польський вираз *w zachwyceniu*: "Tłum wyśnionych cudaków w zachwyceniu czeka / Na pierwszy pocałunek..." [4: 64]. / "Натовп снених роззяв, химерників – дозабутньо чекає / На цілунок її найперший..." [4: 65]. Такий прийом не суперечить змісту висловлення й надає образіві нового звучання, свіжості.

Щодо творення дієслів, то тут звертають на себе увагу його нетипові видові, часові та особові форми: вмовитись (як упротитись), нахимерили б, знестати, збілосніжити, дотямити, примертвити, вбездорожитись, вголубити, зрожевліє, розозернять, втривожую, віднебеснить, самодіється, вприсутнився, срібновидить, взлотогривить, відпересутнить, передніло, будитися, імрить, імріє тощо.

На потребу творення дієслів від прикметників та іменників у творчості польського поета звертали увагу Я. Славінський та Е. Олькушнік, що пов'язано з бажанням зафіксувати динаміку, рух, тривання. Відповідно до світогляду А. Бергсона, який був близький самому Б. Лесьмяну, спостерігаємо дійсність як наставання, існування, дію, появу щоразу нових видів і форм буття. Помічаємо оригінальні форми інфінітива у виконанні М. Кіяновської, які звучать досить органічно: сріберіти, безстидити. Дієслівні суфікси -і-, -и- передають семантику перебування в якомусь стані чи його набуття. Натомість префікси, заміщаючи у формально-граматичній структурі дієслів локатив, вказують на напрям, шлях руху й місцезнаходження, тобто

представляють різні параметри вокативної семантики [1: 15].

Гру зі словами, зокрема дієсловами, у творчості Лесьмяна простежує М. Ґловінський, помічаючи, що дієслова можуть поєднуватися з іншими, ніж звичайно, прийменниками й керують іншими, ніж звичайно, відмінками; неперехідні дієслова стають перехідними, а отже, важливою стає навіть не сама дія, а те, як вона впливає на предмет [12: 75]. Поєднання дієслів із незвичайними прийменниками, розвиває думку М. Ґловінський, формує незвичайний просторовий зв'язок, наприклад, напрямок замість місця, підкреслюючи цим важливість руху, а не положення нерухомих речей [12: 76]. Про це свідчать конкретні приклади оригіналу й перекладу: "Ubezdrożyć się muszę na ziemi i niebie, / By w chwili, kiedy najmniej spodobał się losom, / Znaleźć się niespodzianie, na przekór niebiosom / W położeniu – bez wyjścia – bez śmierci – bez siebie" [4: 52] / "Вбездорожитись мушу на землі а і в небі, / Щоб у мить, як уділ віднебеснить юдолі, / Опинитись зненацька, усупереч долі, / У безвиході – в смерті – без сенсу – без себе" [4: 53].

"Kto dłonia, zagrzebaną w złocie / Mych włosów, w taki lwi sen rozegrzywi / Tę przędzę nikłą?" [4: 70] / "Рукою, що рине в ласку, / Хто буйне моє волосся в сон лев'ячий взотогривить, / Мов прядива утлу нить?" [4: 71].

"I znów mówię: Gdy w nagłej stu zmierzchów żalobie / Czekalaś na me przyjście, nim się Bóg nadarzy, –/ Mnie, tylko mnie jednego nie było przy tobie!" [4: 60] / "Й знов кажу я: коли в зненацькій ста смерків скорботі / Ти чекала мого приходу перш, ніж Бог нагодиться, / Тільки я, лиш єдиний я не вприсутнився в плоті!" [4: 61].

Префікс від- свідчить про повторюваність явища в часі, завершення дії, в- – перехід певних меж, проникнення всередину, в глибину чогось, початок дії.

Зауважмо, що дієприкметники-неологізми, які трапляються в перекладах М. Кіяновської, не мають

своїх похідних дієслів, їх утворено за аналогією, за усталеним у мові принципом творення дієприкметників та за допомогою характерних для них словотворчих формантів: знесусвітнені, вквітлий відпробута (семантика завершення дії). Тут ми фіксуємо творення лексем з опертям на контекст, надання їм нового (чи й переносного) значення, його відтінку.

Трапляється, що спосіб словотвору окремих похідних лексем визначити досить важко. Слово упізнається як "своє", бо має характерну словотвірну модель та відомі мовцям дериваційні афікси, натомість сумнівною є можливість простежити мотивувальне слово. Слідуючи за стилем Лесьмяна, автор перекладу називає новоутвореним словом конкретне явище, часом обминаючи попередні сходинки словотворення, слово постає для потреби конкретної ситуації художньої дійсності, щоб заповнити порожнечу, що існує в називанні події чи явища. Так стається хоч би й зі словами досвітанність, відвзірний, позадеревно, манівцяльник. Наприклад, лексема манівцяльник зі значенням носія власне дії мала б утворитися від дієслова недоконаного виду [1: 31]. Натомість вона актуалізує стійке словосполучення "ходить манівцями" із семою незавершеної, безперервної, повторюваної дії, причому дієслово не бере участі у творенні неологізму, а лиш наповнює його значенням дії. Повертаючись до зазначеного раніше явища утворення дієслівних форм від іменників, вважаємо, що доречно навести думку Януша Славінського про те, що воно виявляє в іменникові здатність утворювати речення, набувати предикативності [19: 109]. У нашому випадку цю роль дієслова-присудка переймає на себе іменник манівцяльник: "Це – невинуватий Існувальник! / Поет! – Знавець вина й туману. / Снам – примусівець й манівцяльник" [4: 47]. Указівка на дію, конотація руху, діяльності зберігається й за лексемами дотишно, доспівно, хоч вони й виконують роль обставини:

"Zawszad idę ku sobie; wszędzie na się czekam, / Tu się spieszę dośpiewnie, tam – docisznie zwlekam / I trwam, niby modlitwa, poza swą żalobą, / Ta, co spełnić się nie chce, bo woli być sobą" [4: 40]. / "Йду до себе зусюди, скрізь себе дожидаю. / Тут я кваплюсь доспівно, там дотишно вщухаю. / Як молитва існую, попри себе в скорботі, / Та, що збутись не йме, бо не вволена в плоті" [4: 41].

Оригінальність новотворів полягає в порушенні особливостей словотвірного типу зі збереженням упізнаваних для носія мови засобів словотворення. Це стосується також іменників зі значенням збірності, сукупності. У сучасній українській мові непродуктивним став суфікс -j(a), але попри це серед представлених М. Кіяновською лексем помічаємо утворення, що своїм виглядом повторюють давні форми: таємниччя, міжсвіття, засвіття, безсвіття (як квіття [10], міжквіття).

Близькість обох мов дає змогу скористатися засобом вихідної мови для творення неологізму й перенести його на український ґрунт, з огляду на те, що й в українській мові можуть утворюватися слова за допомогою такого форманта: *współbaśń* – "співказка" (нова дійсність, позначена семантикою спільності, тотожності). У деяких випадках матеріалом для творення українського неологізму стає саме значення лесьмянівського новотвору. Беручи його за основу, М. Кіяновська утворює нове слово з таким само значенням на українському ґрунті: *wieczorność* – "вечірній час, стан у цю пору" – вечірність, *rozbiałośnieżyc* – "зробити білосніжним" – збілосніжити.

Звернімося тут до ширшого контексту й простежимо, як функціонують неологізми у зв'язку з іншими словами. Важливу роль неологізмів у творчості Лесьмяна М. Їловіньський виявляє також у мовній економії. Потреба в них виникає не для того, щоб колекціонувати чи нагромаджувати їх, а щоб знайти концентрований мовний вираз, щоб

виключити опис, щоб знайти своєрідний синтез [12: 69]: "Niegdyś powaga i grozą płomienni [4: 6]. / Перше були вони жахом з яскрині" [4: 7]. Слово "яскринь" використано для передавання значення польського *płomienni* (такі, що пламеніють, полум'яніють, горять).

"Nie wolno modlitw gałązki jedynej, / Niesionej Bogu ku czoła ozdobie, / Przyłamać stopa, – lub przyśnić się tobie / W postaci nagiej, zuchwałej dziewczyny!.." [4: 8]. / "Не вільно з молитви й стебла, котре хоче / У Божий вінець уплестися, вломитись, / Згнітити ногою – чи в сон твій явитись / В подобі дівчини, що наго клекоче" [4: 9]. Вислів *w postaci nagiej* зазнав належної трансформації відповідно до потреб цільової мови. Значення "оголеності" збережено в прислівникові "наго", натомість перекладачка уникла нехарактерного для української мови звороту.

Тут звернімо також увагу на лексеми "вломитись", "уплестися" – разом із попередніми словами вони творять образ зі значенням "той, що його підносять до прикраси для Божого чола". Розуміючи цей образ як "вінець", Маріанна Кіяновська озвучує його, називає, натомість говорить про те, що ці галузки влітаються, органічно стають частиною молитви для Божого вінця. Це дуже схожий на Лесьмянів стиль спосіб образотворення, бо ж за допомогою дієслів авторка перекладу називає дійсність, яка відбувається тут-і-тепер, зараз. Цим прийомом вона поєднує і образ, який постає перед нами за допомогою органів чуттів, і інтуїтивний, окреслений дією – "вплестися", "вломитися" – із забарвленням інтимності. Префікс *w-* (-у), ідентичний прийменникові "в", зберігає семантику напрямку руху, проникнення всередину, в глибину об'єкта.

"A oni właśnie najtrwalej, najdzielniej / mogliby kochać – od nocy do świtu, – / Podobni mewom w zatokach błękitu, Tem od nich różni, że tak nieśmiertelni" [4: 10]. / "Це ж власне вони – у можуть оповиті – / Могли би кохати в

тривання щокожні, / Подібні до чайок в затоках блакиті, / А все ж забезсмертні, тож їм не тотожні" [4: 11]. У першому рядку перекладу дещо втрачено виражений в оригіналі найвищий вияв ознаки за допомогою префікса *pa-*. Однак у четвертому рядку цю втрату компенсовано завдяки лексемі "забезсмертні" – за допомогою префікса утворено фігуру безвідносної міри виявлення ознак, які не підлягають порівнянню, й у такий спосіб передано надмірність ознаки й збережено значення польського *tak nieśmiertelni*: "аж такі безсмертні, надто безсмертні". На місці *zmyśliliby* зі значенням "вигадали б", з'являється емоційно забарвлений неологізм "нахимерили б".

"Oku, gdy ku nim pośpieszy i przebrnie / Świetlane ośmy, co w niebie się mgowią, / Oni się w gwiazdach błękitnie zróżowia, / Zgasną i – spojrzuj! – zazłocą się srebrnie..." [4: 14]. / "Око зрине, поглядом пропавши / Тьму пресвітла, що кишить в міжсвітті. / Рій між зір зрожевіє блакиті, / Гасне срібно – й мерехтить оживши..." [4: 15]. Лексему "пресвітло" утворено за допомогою префікса *pre-* із семантикою надмірного вияву ознаки, але характерно, що в цьому випадку він виступає в іменнику. У цьому прикладі він зберігає значення величності, поважності, серйозності на місці застарілого польського *ośma* (морок, темрява). Перекладачка вдається до антонімічного перекладу, передаючи образ "*świelane ośmy*" як "тьма пресвітла", зберігаючи при цьому значення цього словосполучення.

Так само помітимо використання префікса *pra-* й *su-*, які разом із префіксом *pa-* були відомі вже в праслов'янській мові. *Pra-* означає давність родинних стосунків, їх збереження, ознаку споконвічності явища, доказ його давності й первинності щодо інших [3: 59–60].

За допомогою префікса *pra-* М. Кіяновська послідовно утворює слова *pra*лука, *pra*діло, *pra*мідь, *pra*рінь, *pra*стежка. На щастя, близькість польської й української мов

дають змогу скористатися однаковим суфіксом (*pra-*/ *pra-*).

"I w zwierciadle przegląda swoje wargi żyzne, / Czy mnie bardziej, niż ona, ku sobie zwabili?" [4: 66] / "Розглядає вона у дзеркалі власні губи суплідні, / Чи вони мене – більш, ніж дівчина, – знадили, заманили?" [4: 67]. Префікс *su-* виражає сему "подібний, схожий", причому це не лише зовнішня, а й якісна подібність [6; 7]. Але майстерність перекладача у цьому випадку не обмежується лиш вибором іменника із суфіксом, який мав би засвідчити близькість, подібність, парність зображеного автором образу губ. Польське *żyzny* означає "родючий", "плідний". На місці цієї лексеми вдало постає слово "суплідні" й із відповідною кореневою морфемою, й із префіксом, що означає близькість, парність, супліддя. У слові "зрожевіє" фіксуємо дію замість ознаки: "робить рожевим".

Для мовної економії перекладачки вдається дієсловом "розозернять" передати значення іншої частини мови, що цілком відповідає стилеві письма Лесьмяна, який дуже широко використовував дієслова, щоб відтворити сьогочасну, теперішню дію, подію, що відбувається в часі мовлення: "Więc, gdy łąą oszu rozszemrzą jeziorność / Ku ostatniemu na błękitach cieniu / Ofiarowują całemu stworzeniu / Zaranność modlitw i skruchy wieczorność, –" [4: 20] / "Тож як сльози із віч розозернять позірність / До останньої в синьому просторі тіні, / То пожертвують сущому у сотворінні / Досвітанність молитви і скрухи вечірність" [4: 21].

Трапляється, що поетка й перекладачка застосовує український неологізм без наявності неологізму в оригіналі. Такий прийом дає змогу відтворити стиль Лесьмянового письма й водночас утворювати нові форми на потребу заданого віршем ритму. Наприклад, у польській мові є лексеми *zwinne*, *zawiłość*, натомість поетка передає їх неологізмами "звивні" та "перевитість". Значення слів безпомилково постають із контексту: "*Łatwiej, niż rozpleść złotą warkocza*

zawilość" [4: 32] / "Це легше, аніж розплести золоті коси перевитість знов" [4: 33]. Іноді у творенні неологізму бере участь нетиповий дериваційний афікс: "дотямити" замість "утямити". "Świat się trwali, ale tak niepewnie!" / "Світ самодіється – надто непевно!.." [4: 85].

В інших поезіях, навпаки, український неологізм "продимиська" з'являється чітко на місці польського новотвору "rozwiewiska": "Nieraz w obcych mi cieniów biegnę rozwiewiska / I zatracam ścieżynę do własnej rozpaczy" [4: 60]. / "Я не раз між прибудних тіней мчу в чужі продимиська / Й гублю стежку у власний розпач, в темні вбрівши околи" [4: 61].

Цікаву знахідку помічаємо в поезії "Травневий смерк". Останні дві строфи завершуються риторичними питаннями: "I czemu zorzy purpurowy czas / Do trwóg przynagła i ciebie i nas? / I czemu trzeba ku zbłaganu zórz / Rozwórných dłoni i aż dwojga dusz?.." [4: 34] М. Кіяновська передає ці сумнівні рядками: "Чом сполох багрянний в призахідний час / В тривогу вганяє тебе, але й нас? / Чом треба, щоб сполох вблагати чимдуж, / Четвірко долонь та ще двієчко душ?.." [4: 35]. Zorza purpurowa – перифраз, що означає "захід сонця". В українському перекладі бачимо схожий образ "сполох багрянний в призахідний час", який актуалізує в уявленні конотацію заходу сонця. У наступній строфі залишено тільки "сполох", але значення зорі легко відновити з контексту. "Двієчко" – пестлива форма до "двійко". Хоч "Словник української мови" й фіксує слово "двоєчко", авторка перекладу обирає інший фонетичний варіант кореневої морфеми. Це саме спостерігаємо в слові "пагірок", у якому змінюється наявна його словникова форма "пагорок" [10].

"Duch mój, chabrem porośły i wrzosem" [4: 36]. / "Дух мій, вквітий – волошки, верес і колос" [4: 37]. Для дієслова porośły авторка перекладу знаходить форму "вквітий" зі значенням "заквітчаний", що дає змогу

зберегти ритм, – прийом, до якого вдавався й сам Лесьмян, скорочуючи чи подовжуючи слова. "Szedł do krzyża w pustkowiu, gdzie gwiazd swych niepewna / Nieskonczoność się krzepi westchnieniami mięty..." [4: 38] / "До хреста у пустині, де, у зорях непевна, / Нескінченність ядриться зітханнями м'яти..." [4: 39]. Згідно з тлумачним словником, польське krzepi się означає 1. "додавати сили, надії, фізично й психічно зміцнювати"; 2. "додавати сили один одному, взаємно підкріплювати, підтримувати" [22: 447].

Обраний перекладачкою відповідник "ядриться", очевидно, походить від українського "ядро", і тут знову акценти зміщуються із називання на дію: це саме ядро, тобто основа, головний сенс, виявляє свою сутність у так окресленій дії. В українській традиції подібно утворено слова "сріблиться", "міниться", "повниться" та ін.

Щодо використання дериваційних формантів, то помічаємо й повне перенесення схеми творення польського неологізму на український ґрунт там, де це можливо (przymartwił – "примертвив", де префікс при-зберігає семантику здійснення дії на користь суб'єкта; dośpiewnie – "доспівно", bezroślinnie – "безрослинно"; kolaśnie – "колісно"), де подібна коренева морфема в обох мовах, схожі словотворчі форманти та способи словотвору дають змогу це зробити, і відхід від повторення схеми оригіналу. Зрештою, буквальне дотримання в кожному випадку не є обов'язковим, а навіть неможливим, тому найоптимальнішим є відтворити появу неологізмів як авторський стиль, зберегти особливості авторського почерку й мету творення неологізмів, натомість самі способи словотвору – за можливості.

Зрештою, у мові існує обмежена кількість мовних засобів, за допомогою яких можна утворити безкінечну кількість слів. Для цього морфеми постійно повторюються в різних комбінаціях, як повторюються й самі

їх комбінації в різних словах. Носії мови розпізнають і морфеми, і їхні комбінації" [3: 56].

Поетичний світ Болеслава Лесьмяна настільки цікавий, що часом варто вдатися до ширшої інтерпретації окремих його творів та виражених у них художніх образів, щоб простежити, як одна й та сама сема помножується у різних лексемах, зокрема й неологізмах: "Пов'язаність лунарної символіки з проблемою існування (іншого існування, неіснування) набуває найцікавішої, щонайбільш вираженої форми у трохи більшому вірші "Срібернь" (збірка "Narój sienisty"), написаному в стилі філософської казки. У цьому творі місяць з'являється як символ пустки, із якої виступає "селитьба щасна", тобто інша, не-земна дійсність". Повторений чотири рази епітет "срібний" засвідчує сутнісний зв'язок витворів уяви з їхнім творцем, але нагадує також вторинність існування цих витворів. Звідси почуття нещастя. ...У поезії існування й неіснування, якою займався Лесьмян у 20-ті роки, ефектні образи великого, тисячолітнього місяця були зайвими, але однак часом придатним було "щось срібне" [20: 374–375].

Поезія "Срібернь" вдало ілюструє вправність автора у творенні різних значеннєвих форм зі значенням срібла, сріблястості, випромінення срібного сяйва: Srebroń, srebrnieje, srebrny. Перекладачка приймає інтелектуальну гру й для потреб перекладу пропонує власні відповідники, побудовані за тим самим принципом і правилами української мови: "Срібернь", "сріберіє", "сріберність", "срібний" / "сріблястий", "срібність". Спостерігаємо, як у словотвірному гнізді групуються різні частини мови з коренем сріб(а)-: дієслово дійсного способу, теп. часу, III ос. одн. (за аналогією до "біліє", "чорніє", "червоніє" тощо), іменник зі значенням абстрактності, який окреслює поняття, явище сріблястості, утворений за допомогою суфікса -ість. Оригінальний новотвір "срібновидить" зі згаданою

кореневою морфемою з'являється й у іншому творі ("І поглядом власним свою наготу безстидить, / А друге – в свічаді – вдає, ніби срібновидить / І так умліває, мов бачить одне з впророчень..." [4: 69]), натомість тут виявимо інші цікаві фігури, наприклад, форму множини іменників, що вживаються тільки в однині: "світла", "ніщот". Порушення граматичної норми стає причиною появи неологізму й у формі О. в. мн. іменника: "зірми" (як, наприклад, "слізьми").

Авторський неологізм-фразеологізм *cisze ciuła* децю втрачає свою образність у формулюванні "тиш збирає", хоч і в ньому збережено і основне значення, і метафоричність, і нетиповість завдяки формі іменника "тиш".

Відповідник до власної назви *Istnieniowiec* вибудовано за українськими особливостями словотвору – "Існувальник". Так само влучно сформовано й інші іменники на позначення назв осіб: "примусівець" – той, хто примушує, "манівцяльник" – той, хто ходить манівцями. Перекладачка дотримується авторського задуму й коли формує українські слова-неологізми, щоб передати значення слів *rozwiślenie*, *udniestrzenie*: "Там повно згірків, крутогорів, / Розвіслінь і вдністрінь – тим паче" [4: 49].

"I znów mówię: Gdy w nagłej stu zmierzchów żalobie / Czekalaś na me przyjście, nim się Bóg nadarzy, – [4: 60] / Mnie, tylko mnie jednego nie było przy tobie!" / "Й знов кажу я: коли в зненацькій ста смерків скорботі / Ти чекала мого приходу перш, ніж Бог нагодиться, / Тільки я, лиш єдиний я не вприсутнився в плоті!" [4: 61]. На місці польського прикметника *naglej* з'являється несподіваний прикметник "зненацькій", хоч словники фіксують лише прислівник "зненацька" із таким значенням. Такий само прийом авторка перекладу застосовує в іншому місці, що свідчить про те, що такий вибір не є спорадичним чи випадковим, а значення закріплюється

за вжитою формою її повторенням у іншому місці: "Więc biegnę z nagłym krzykiem, chwytam cię w ramiona" [4: 64] / "Тож біжу зі зненацьким криком і в обійми тебе хапаю" [4: 65].

Низку неологізмів помічаємо в поезії "Дівчина перед дзеркалом": "Zwierciadło moje, bezdenny strumieniu, / Tajemnych zwierzeń odwzornu kryształe! / Po jakim żwirze, po jakim kamieniu / Z otchłani w otchłań włączyłeś swe fale..." [4: 68] / "Мое ти свічадо, бездонний ти мій потоку, / Німотних звірянь відвзірний ти мій кристале! / Якою праріпінню, камінням з якого зароку / З безодні в безодню ти тягнеш хвиль ненастале?" [4: 69] У цій самій поезії помічаємо інші невластиві українській мові форми, але справді, такі, що могли б існувати: "З яких ти долин незнаних, крізь хащ повабу / Вибіг, із шерехом, лунко, на дерен луки, / Щоб, знешумівши, впасти коло єдвабу / Ложа мого і моєї тяжкої муки?"; "Strumieniu chłonny! Rozwiczrzyj swe fale!" [4: 70] / "Потоку всепоглинаючий! І – розрунь свої хвилі!" [4: 71]. Форма наказового способу розрунь бере коріння зі значення "розрунитися" – буюти, розвиватися. Але схожість звучання викликає й іншу асоціацію, так само пов'язану зі стихією води: ринути – рясно литися, текти струменем, бурхливо текти, литися. Зринати, зринати стрімко підніматися, злітати вгору, виникати, зароджуватися. Обидві лексеми якнайкраще відповідають заданому автором образу "всепоглинаючого потоку".

"Między mną a tobą – czarna gródź, – / Między mną a tobą – martwa łódź. / Takim pierśiom za karę – zgon biały, / Że w pobliżu miłosnym nie trwały" / "Межи мною й тобою – чорність хмар, – / Межи мною й тобою – човен з мар. / Голим грудям буде кара – білість смерті, / Бо й любов – напризволяща в шкереберті" [4: 92].

Лексема gródź означає загрожу на кораблі, яка відокремлює ємкості рідких вантажів від інших приміщень, греблю, тимчасову конструкцію з водонепроникних матеріалів.

Конотацію рідини, води, загрози викликає лексема "хмари". На місці "мертвого човна" (martwa łódź) з'являється "човен з мар", де лексема "мара" уміщує в собі етимологічне "смерть". Польське nie trwały, тобто не були, не існували, не перебували в цьому стані (w pobliżu miłosnym) змінює прислівник зі значенням "покинути без догляду, без нагляду, без допомоги, без будь-яких засобів" у прикметник "напризволяща", а прислівник "шкереберть" зі значенням "вниз головою, сторч, не так як потрібно, усупереч встановленому порядку" – на іменник "шкереберть".

Оригінальні новотвори постають завдяки зрощенню: такий неологізм з'являється, наприклад, у самій назві іншої збірки вибраних поезій Б. Лесьмяна "Садбожий спалахненець" у та в поезії "Лялька": "...W świat wyciszę, a w drogę wezmę chleb i zorze, / By piechtami wędrując po Znaszlytmkraju, / W ustach śłopca-włoczęgi całować bezdroże" [4: 52] / "...В світ піду, хліб і зірку в дорогу узявши, / Щоби в мандрах Чизнаєштземлю отою / Співом з вуст блукача пробудитись назавше" [4: 53].

Висновки й перспективи дослідження. Аналіз поетичних творів Б. Лесьмяна, уміщених у збірці "Ангели" в перекладі М. Кіяновської, дає змогу дослідити творчу відповідь перекладача на запропоновану автором оригіналу мовну гру з творення авторських неологізмів. Помічаємо появу українського неологізму на місці польського, використання наявних в українській мові типів словотвору та словотвірних моделей. Неологізми, які з'являються в перекладах, є впізнаваними для носіїв мови, незважаючи на те що подеколи не мають мотивувального слова, вибудовуються за допомогою афіксів, що втратили свої продуктивності, постають як невмотивовані. Це пов'язано з використанням питомо українських дериваційних словотвірних формантів, природністю звучання новотвору, його смисловою виправданістю. Подібність кореневих

морфем, що несуть у собі семантичну наповненість, схожість дериваційних засобів польської та української мов, спільні за походженням лексеми дають змогу формувати нові слова за польським зразком, дотримуватися схеми творення неологізму, винайдені автором оригіналу. Потреба внесення неологізму постає з потреб індивідуального авторського стилю, зафіксованих у текстах тенденцій слововживання й словотворення, заповнення прогалів лексичного складу мови. Світоглядні пошуки Б. Лесьмяна, а особливо переконання, що світ твориться щомиті, розгортають перед читачем його творів незвичайні художньо-образні картини, які потребували нових слів на позначення тих чи тих явищ, називання подій у їхньому безперервному триванні, "ставанні". Такий світ стається,

відбувається, діється сам – самостається. Важливу роль відіграють новотвори у зв'язку з їхньою взаємодією з іншими словами: тут фіксуємо смислові трансформації, набуття нового значення чи його відтінків (значення абстрактності, якості, міри, ступеня порівняння, появи особовості в безособовому висловленні чи навпаки, безособовості, вказування напряму руху, виконавця дії тощо), творення переносного значення, оригінальної авторської фразеології. Потреба переоформлення, зміни того чи того слова викликана також потребами ритму. М. Кіяновська як автор перекладу послідовно дотримується заданого автором напрямку й стилю, співвідносячи власні неологізми з оригіналом, а за потреби вдаючись до компенсації чи стилізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г. Морфеміка української мови. К.: Наукова думка. 1987. 212 с.
2. Вакарюк Л., Панцьо С. Українська мова. Морфеміка і словотвір. Тернопіль, Лілея. 1999. 220 с.
3. Клименко Н. Ф. Як народжується слово. К.: Рад. шк., 1991. 288 с.
4. Лесьмян Б. Ангели: вибрані вірші, пер. М. Кіяновської. К.: Дух і Літера, 2019. 98 с.
5. Оліх А. Маріанна Кіяновська: "Попереду в мене нова книга перекладів Лесьмяна" : інтерв'ю. *Monitor Wolyński*. 06 березня 2019 року URL: <https://monitorwolyński.com/index.php/uk/news/2828-22821> (дата звернення: 27.01.2023).
6. Плющ М. Я. Граматика української мови: У 2 ч. Ч. 1. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. К.: Вища шк. 2005. 286 с.
7. Плющ М.Я., Грипас О.Ю. Системна організація граматичної будови української мови. Таблиці. Схеми. К.: Вид. Дім "Слово". 2015. 264 с.
8. Попіль Д. Маріанна Кіяновська – душа, що вміє говорити. Інтерв'ю. *Наш вибір. Газета для українців у Польщі*. 2 вересня 2016 року. URL: <https://naszwybir.pl/38590-2/> (дата звернення: 07.11. 2021).
9. Савенець А. М. Поезія в перекладі: "українська" Шимборська. Європейський колегіум польських і українських університетів. Люблін-Житомир: Полісся. 2006. 366 с.
10. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980; див.: також електронну версію словника: <http://sum.in.ua>.
11. Głowiński M. Leśmian – sen. *Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja*. 1973. № 2 (8). S. 80–93.
12. Głowiński M. O języku poetyckim Leśmiana [w:] *Zaświat przedstawiony. Szkice o poezji Bolesława Leśmiana*. Państwowy Instytut Wydawniczy, 1981. С. 64–101.

13. Fratangelo F. Leśmian w przekładzie. Na podstawie włoskich przekładów Bolesława Leśmiana. Jakże samotny na niepewnej drodze! O tłumaczeniach literatury polskiej. Kraków–Warszawa: Wydawnictwo Naukowe UKSW, 2019. S. 125–135.
14. Kaźmierczak M. Aluzje antyczne w poezji Bolesława Leśmiana i jej przekładach na języki wschodniosłowiańskie. *Київські полоністичні студії*. 2020. Том XXXVI. Київ. С. 424–436.
15. Kaźmierczak M. Czy istnieje przepis na obcojęzycznego Leśmiana? *Łódzkie Studia Literaturoznawcze*. 2018. № 7. S. 245–284.
16. Kaźmierczak M. Leśmian nowojorski. Strategia translatorska Mariana Polaka-Chlabicza. *Tekstualia*. 2018. № 1 (52). S. 43–54.
17. Olkuśnik E. Słowotwórstwo na usługach filozofii. *Studia o Leśmianie*. Instytut Wydawniczy, Warszawa, 1971. S. 151–183.
18. Piliszewska A., Neologizm jako anagogeniczna komunikacja z zaświatem w poezji Bolesława Leśmiana, [w:] *Kreatywność językowa w komunikowaniu (się)*, Burska K., Cieśla B. (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, s. 105–117, doi: 10.18778/7969-404-4.09file:///C:/Users/Lenovo/Desktop/Leśmian/Leśmian.pdf
19. Sławiński J. Semantyka poetycka Leśmiana [w:] *Studia o Leśmianie* pod red. M. Głowińskiego i J. Sławińskiego. Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa 1971. C. 92–123.
20. Stala M. Coś srebrnego dzieje się w chmur dali. Dziesięć uwag o księżycu w poezji Bolesława Leśmiana. *Stulecie "Sadu rozstajnego"*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2014. S. 363–378.
21. Termińska K. Jeszcze jedno czytanie Leśmiana: propozycja analizy neologizmów. *Język artystyczny*. 1985. 3. S. 53–65.
22. *Wielki słownik poprawnej polszczyzny* / red. A. Markowskiego. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2007. 1708 s.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bezpoyasko, O. K., Gorodenska, K. G. (1987). *Morfemika ukrayinskoyi movy*. [Morphemics of the Ukrainian Language]. K.: Naukova dumka. 212 p. [in Ukrainian].
2. Vakaryuk, L., Pantso, S. (1999). *Ukrayinska mova. Morfemika i slovotvir* [Ukrainian Language. Morphemics and Derivatives]. Ternopil, Lileya. 220 p. [in Ukrainian].
3. Klymenko, N.F. (1991). *Jak narodzhuietsia slovo*. [How the word is born]. K.: Rad. shkola. 288 p. [in Ukrainian].
4. Les'myan, B. (2019). *Angely: vybrani virshi*, ["Angels": selected poems], per. M. Kiyanovskoyi. K.: Dukh i Litera. 98 p. [in Ukrainian].
5. Olich, A. Marianna Kiyanovska: "Poperedu v mene nova knyga perekladiv Les'myana" [Marianna Kiyanovska: I have a new book of Les'myan translations ahead of me": an interview]: intervyu. *Monitor Wołyński*. 06 bereznya 2019 roku URL: <https://www.monitor-press.com/ua/extensions/interv-yu/7273-22821.html> (reference date: 07.11. 2021). [in Ukrainian].
6. Plyushch, M. Ya. (2005). *Gramatyka ukrayinskoyi movy: U 2 ch. Ch. 1. Morfemika. Slovotvir. Morfologiya*. [Grammar of the Ukrainian language: In 2 ch. Ch. 1. Morphemic. Derivatives. Morphology]. K.: Vyshcha shk. 286 p. [in Ukrainian].
7. Plyushch, M. Ya., Grypas, O.Yu. (2015). *Systemna organizaciya gramatychnoyi budovy ukrayinskoyi movy. Tablytsi. Schemy* [in Ukrainian]. K.: Vyd. Dim "Slovo". 264 p. [in Ukrainian].
8. Popil, D. Marianna Kiyanovska – dusha, shcho vmiye govoryty : intervyu [Marianna Kiyanovska: a soul who can speak: an interview]. *Nash vybir. Gazeta dlya ukrajinciv u Polshhi*. 2 veresnya 2016 roku. URL: <https://naszwybir.pl/38590-2/> (reference date: 07.11. 2021). [in Ukrainian].

9. Savenets, A. M. (2006). Poeziya v perekladi: "ukrayinska" Shymborska. [Poetry in Translation: "Ukrainian" Szymborska]. Yevropejskyj kolegium polskych i ukrayinskykh universytetiv. Lyublin-Zhytomyr : Polissya 366 p. [in Ukrainian].
10. Slovnyk ukrayinskoyi movy [Dictionary of the Ukrainian language]: in 11 vol. / AN URSSR. Instytut movoznavstva; ed. by I. K. Bilodid. K.: Naukova dumka, 1970 – 1980; dyv.takozh: <http://sum.in.ua/>. [in Ukrainian].
11. Głowiński, M. (1973). Leśmian – sen [Leśmian – dream]. *Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja*. № 2 (8). P. 80–93. [in Polish].
12. Głowiński, M. (1981). O języku poetyckim Leśmiana [w:] *Zaświat przedstawiony. Szkice o poezji Bolesława Leśmiana*. Państwowy Instytut Wydawniczy. C. 64–101. [in Polish].
13. Fratangelo, F. (2019). Leśmian w przekładzie. Na podstawie włoskich przekładów Bolesława Leśmiana. [Leśmian in translation. Based on Italian translations by Bolesław Leśmian]. *Jakże samotny na niepewnej drodze! O tłumaczeniach literatury polskiej*. Kraków–Warszawa: Wydawnictwo Naukowe UKSW. S. 125–135. [in Polish].
14. Kaźmierczak, M. Aluzje antyczne w poezji Bolesława Leśmiana i jej przekładach na języki wschodniosłowiańskie. [Ancient allusions in the poetry of Bolesław Leśmian and its translations into East Slavic languages.]. *Київські полоністичні студії*. 2020. Том XXXVI. Київ. С. 424–436 [in Polish].
15. Kaźmierczak, M. (2018). Czy istnieje przepis na obcojęzycznego Leśmiana? [Is there a recipe for a foreign-language Leśmian?]. *Łódzkie Studia Literaturoznawcze*. № 7. P. 245–284. [in Polish].
16. Kaźmierczak, M. (2018). Leśmian nowojorski. Strategia translatorska Mariana Polaka-Chlabicza. [Leśmian from New York. Translation strategy of Marian Polak-Chlabicz]. *Tekstualia*. № 1 (52). P. 43–54. [in Polish].
17. Olkuśnik, E. (1971). Słowotwórstwo na usługach filozofii. *Studia o Leśmianie*. Instytut Wydawniczy, Warszawa. P. 151–183. [in Polish].
18. Piliszewska, A. (2014). Neologizm jako anagogiczna komunikacja z zaświatem w poezji Bolesława Leśmiana [Neologism as an anagogic communication with the afterlife in the poetry of Bolesław Leśmian]., [w:] *Kreatywność językowa w komunikowaniu (się)*, Burska K., Cieśla B. (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź. s. 105–117, doi: 10.18778/7969-404-4.09file:///C:/Users/Lenovo/Desktop/ЛЕСЬМЯН/ЛЕСЬМЯН.pdf [in Polish].
19. Sławiński, J. (1971). Semantyka poetycka Leśmiana [w:] *Studia o Leśmianie* ed. by M. Głowiński i J. Sławiński. Państwowy Instytut Wydawniczy. Warszawa. P. 92–123. [in Polish].
20. Stala, M. (2014). Coś srebrnego dzieje się w chmur dali. Dziesięć uwag o księżycu w poezji Bolesława Leśmiana [Something silver is happening at the distance of the clouds. Ten remarks about the moon in the poetry of Bolesław Leśmian]. *Stulecie "Sadu rozstajnego"*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. P. 363–378. [in Polish].
21. Terminińska, K. (1985). Jeszcze jedno czytanie Leśmiana: propozycja analizy neologizmów. [One more reading of Leśmian: a proposal for the analysis of neologisms]. *Język artystyczny*. 3. P. 53–65. [in Polish].
22. *Wielki słownik poprawnej polszczyzny* (2007). [The Big Dictionary of Correct Polish] / ed. by A. Markowski. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. 1708 p. [in Polish].

Стаття надійшла до редколегії: 12.01.2023
Схвалено до друку: 28.02.2023